

Ezen nagy érdemű Urnak véletlen ismeret-
ségébe jutván, és ötlet Gömör-vár-megyéből
eredetnek lenni hallván, Uraságát nagy huz-
gósággal kértém: hogy (a' Táblának szün-
napjaiban) Juszágába visszamenvén, a' Hazá-
nak dicsőségére ne sajnállaná azon fáradságát:
hogy (Gömör-vár-megyének Uri Személye-vel
lévén) azokat arra ösztönözze: hogy a' Vár-
megyének Jegyző-könyvéből (Protocollo) ki-
szedegetnék azokat, mellyek benne GYÖNGYÖ-
SI *Istvánról* írva találtnak.

Kértém több más jó akarómat is, azzal
ösztönözven őket: hogy GYÖNGYÖSI *István*
meg-érdemlené azt, hogy annak hamvait is ki-
nyomozzuk, és érdemeit Utóinkkal közöllyük.

Ezen forró kívánságomat reményem fölött
hamar be-töltötték Szíves Barátim. Mert midőn
nem is álmodoznám arról: hogy GYÖNGYÖSI
*István*nak történeteiről illy hamar láthatsak va-
lami, ime utolsó Májusban kezemhez vezem
azon levelet, mellyet Bején 1795-dik éltendő-
ben, 20-dik Májusban írt, és hozzám írasított
Tekintetes és Nemzetes Szatmári KIRÁLY Mik-
lós Ur, ő Főlsége Tanácsnokja, és Nemes
Gömör-vár-megyének mostani rendes Főlispán-
ya, kinek hozzám, és iparkodásimhoz hajló
szívességét (noha még drága Személyének is-
merettségébe nem juthattam) most nyilvánossá
Ország' hallattára, Szívesen közlönöm.

Ezen érdemes Főispány Úr egy csomóba kötötte azokat, melyek GYÖNGYÖSI Istvánról aⁿ Nemes Vár-megyének Jegyző-könyvében szá-
lanként találhattak. Valamit tehát GYÖNGYÖSI
Istvánról írásomba foglalok, mind azoknak a-
lapja lesz az azon Jegyző-könyv, melynek hi-
telességéről nem kétkedhetni, mivel azokat
olly hiteles Úri embernek kezeitől vettem.

Ezen Elő-Intésnek folytatását három sze-
letekre fogom osztani. *Első* lesz: GYÖNGYÖ-
SI Istvánnak tett dolgairól; avagy, kurtábban
szólván: annak életéről. *Második*: GYÖNGYÖ-
SI Istvánnak bizonyos munkáiról. *Harmadik*:
GYÖNGYÖSI Istvánnak bizonyos munkáiról.

ELSŐ SZELET.

GYÖNGYÖSI ISTVÁNNAK
ELETEROL.

Nem csudálkozhatunk azonn: hogy ezen híres Magyar Verselőnek Születése' esztendejét bizonyosan fel-nem-jegyeztettük. Hány Királyaink? hány Nádor-lepányaink? avagy más hivatal-beli embereink vannak, kiknek e' világra-jöttöket (az esztendő-száma nézve) vagy éppen nem tudjuk; vagy (ha egyszer ki-tanúlhattuk) minő fáradsággal nyomozták ki Magyar íróink!

Ha *GYÖNGYÖSI István*nak Születése' esztendeje fölől semmi bizonyost nem mondhatok is (mert se a' hagyományban, se Nemes Gömör-vár-megyének Jegyző-könyveiben ennek valami nyomát nem találhattam), mind az-által: az ész-nek ismerkedelő tudományához folyamodván, szinte közel jutottam az Igazsághoz. Azt állítom tehát: hogy

1620-dik esztendőben Születtetett ama' híres *GYÖNGYÖSI István*unk. Mert Nemes Gömör-vár-megyének Jegyző-Könyvében (In Protocollo ad Annum 1653. diem 4. Januarii) fel-találhat-

ni azt: hogy Rosnyó-Bánya nevezetű mező-városban, Nemes Gömör-vár-megye' Itélő Székének (Sedis Judiciariae) megújítása tartatván, Nemes és nemzetes GYÖNGYÖSI István a' Vár-megyének Tábla-Bírájává rendeltetett (Assessor Tabulae Judiciariae), meg is esküdte. Ezen dolgot a' Jegyző-könyvből bizonyosnak lenni állítván, így vélekedem: hogy GYÖNGYÖSI István se fiatal-korában nem tétetett ezen hivatalba (mert ama' régi ideinkben gyermekre nem bízták az Itéleteket), sem Vén-korára nem hagyták ezen Tiltséggel megdiesőítését (mivel a' Fő-Ispánnak, a' mint ez-tán ki-fog-tetzeni, igen megtett GYÖNGYÖSI, eleven elze miatt). Ha akkor ő et harmincz-három esztendőnek lenni mondom, neki se sokat, se keveset nem adok. Ha már ezen 1653-esztendőből (mildn 'Tábla' Bírájává rendeltetett) le-húzzuk akkori életének lehetős harmincz-három esztendjét, következők: hogy 1620-dikban született.

1640-dik esztendőben (GYÖNGYÖSINEK huszadikában) elvégezvén iskoláit, leg-is-legelőben Gósf *Hudadi* VESELENYI Ferenczhez folyamodott. Ez (akkor Fülcsi Fő-kapitány lévén) GYÖNGYÖSINEK Izip elzet, és a' Magyar verselésben könnyűségét látván, magához vette, és Komornokjának rendelte. Ezen Uraságnál nagy bücsületben tartatván GYÖNGYÖSI, hogy annak kegyességét valami-képpen meg-hallhatná (SZECSI *Adrián*nak, VESELENYI *Ferencz*nek)

rendes Feleségének, kedviért) ki-dolgozta első könyvét, melyet MURANYI *Vérszak* nevezett. Ezt bizonyította maga GYÖNGYÖSI azon be-
szédben, melyet MURANYI *Vérszak* előbe
fűggetett; az-után a' Czim-lapon magát Ves-
selényi KOMORNOKJÁNAK nevezte.

1653-dik esztendőben, 4-dik Januariusban,
GYÖNGYÖSI (harmincz három esztendősen lévén)
meg-házasodott, és a'-mint ez-előtt is mondtam
(minek-utánna Vesselényi Ferencznel tízen-három
esztendőket, el-töltött), a' Vármegyének Jegy-
ző-könyve szerént, ennek Tábla-bírójává té-
tetett.

1659-dik esztendőben, 1-ső Juliusban BÁKE-
NYI *Zsófia* (úgy-mint GYÖNGYÖSI *István* Ur-
nak Felesége) Pelsőcz nevezetű Mező-városban
Ügyelzeket rendel (Procuratores statuit), vala-
mint a' Vármegyének Jegyző-könyvében fel-ta-
lálattik az előbb mondott esztendőre és napra.

1674-dik esztendőben, GYÖNGYÖSI *István*
(életének ötven-negyedik esztendejében) ki-adta
nyomtatásban MURANYI *Vérszak*. A' könyv
ki-adásának ezen esztendejét tudom ajáloló leve-
léből, melynek vége ez: költ a' Stuhnyai Hé-
vizben 1674-dik esztendőben. Ez minden köny-
vei között leg-első.

1681-dik esztendőben, 10-dik Januáriusban
GYÖNGYÖSI (életének hatvan-egygyedik esz-
tendejében) és LASKOVICS (mind-a'-ketten *Ist-
ványok*) követekül küldettek elsőben ugyan He-

vés-vár-megyébe: hogy egygyet-értsenek azon Elölneknek harmad-résében, mellyeket Dümévald' hat Kompániájának Izámára Szendrőbe (holott a' Kompániák feküdtek) Izolgáltatni fog-rának. (Protocollum ad annum & diem memoratum). Ezen követtségét szerencsésen el-végez-vén GYÖNGYÖSI, másad-szor alkalmasnak talál-tatott arra-is: hogy ugyan ezen elztendőben Gömör-vár-megyétől az Ország' Gyűlésére küldtessen Sopronba. Mert: hogy ezen elztendőben a' Sopronyi Diétában jelen vólt, bizonyít-tya azon Ország' Gyűlésének magyarul való le-írása, melly KOVACHICH György Úrnak, jó barátomnak, írásai között találtatik (*In Grammatophylacio Instituti*), mellyet ő Gróf Szapárinak (ki nem-rég-meg-holt Leopold-herceg' Náder-Ispányunknak Udvarnokja vala) Kéz-írási közül maga részére leíratott. GYÖNGYÖSINEK Sopronban léttét bizonyította az-is: hogy az ő Nympha nevé második munkája ezen elztendőben szerződött, mellyel Elzterházi Pálnak (ezen Ország' Gyűlésében választott Náder-Ispánnak) új hivatallyát meg-tisztelte, és az Országot kegyes és hatalmas Párt-fogása alá ajánlotta. Ezek mind az ajánló levélből, mind magából a' *Diétából* ki-tetzenek (Lásd CORP. JUR. HUNG: ad Annum 1681. *Act. 1*). De GYÖNGYÖSINEK ezen környvéről, melly ekkor csak írásban vala, ez-után-is elő-fog a' beszéd fordulni.

1683-dik éltendőben 7-dik Januariusban (GYÖNGYÖSLNEK 63-dik éltendéjében) a' Vár-megye Tíztyeinek újjítása lévén (Sedes Electoria) Rosnyón; az előbbeni Fül-Ispány, GITZEI Gábor, önként le-tette hivatallyát. A' Fő-ispán (GYÖNGYÖSLNEK szercacséjére tárgyalván) maga' részéről három érdemeseket tett-elő. A' Fül-Ispánt GITZEI Gábort, GYÖNGYÖSI Istvánt, és DOBOS Mártont. A' Vár-megye-is, maga részéről háromat adott-elő: úgy-mint UZA András, DANCs János, és IVOCS Istvánt. Ekkor ugyan (a' Fő-ispánnak akarattya' és óhaj-tása ellen) GYÖNGYÖSI István ki-maradt. UZA Sándor válaftatott. Lásd a' Jegyző-könyvet (ad Annum 1683. diem 7-am Januarii).

1685-dik Éltendőben. 22-dik Januariusban, GYÖNGYÖSI (életének 65-dik éltendéjében) és GÖCZE (mind-a'-ketten Istványok) Gróf KA-RAFA Antallhoz, valami különös dolgoknak el-végezése iránt, követül kü-dettettek. Vilzfa-jö-vén ő Kegyelmetől, vele miket végeztek; elő-adgyák a' Vár-megye' gyűlésében. — Ismét e-zen éltendőben, Octobernek harmincz-egygye-dik napján, a' Katonasággal való szám-velésre rendeltetik GYÖNGYÖSI más többekkel, kiket a' Jegyző-könyv említ (Protocollum ad Annum 1685. diem 31. Octobris).

1686-dik Éltendőben, 22-dik Novemberben, GYÖNGYÖSI István (életének hatvan hatodiká-ban) a' Fobb embereknek, és sok nemeseknek kü-

különös kívánságokra, Fül-Ispányá tőtenik. Lásd a' Jegyző-könyvet (ad Annum 1686. diem 22. Novembris).

1687-dik Elztendőben 17-dik Septemberben, GYÖNGYÖSI István (életének hatvan-hetedikében) ismét az Ország' gyűlésére rendeltetett, MURAKÖZI Mártonnal, a' Vár-megyének esküdtt Jegyzőjével (Juratus Notarius); ha csak az elztendő jól ki-íródott a' Vár-megyének Jegyző-könyvéből. Mert: hogy 1681-dik elztendei Ország' Gyűlésében Sopronban jelen volt, annál, az előbbennek szerént, bizonyosabb nem lehet. Volt-e pedig ezen Posonyiban, máshonnan nem tudom, hanem a' Fozzám küldött Jegyző-könyvnek bizonyításából, holott az elztendő szim-is meg-vagyon-másolva, az-az. 1681 helyett, 1687 tétetett. Az 1681-dik elztendő követségéről semmit se szól a' Jegyző. Ha mind a' kettőben volt, annál nagyobb dicséretére válik GYÖNGYÖSINEK.

1688-dik elztendőben, 3-dik Martiusban, GYÖNGYÖSI István (életének hatvan-nyolczadikában) Fül-Ispányi hivatalgyában meg-erősítetik, noha éppen le-akara rólla mondani. Azután-is (a' Székek meg-újításakor) 15-dik Novemberben, kérését ismét meg-újította, hivatalját, a' pecséttel egygyütt, le-lettte, a' válalzó Izobából-is ki-lepett. De, a' Rendeknek hatalmas kérésekre, Tíztségét ismét fel-vállalta.

1690-dik

1690-dik éltendőben, 17-dik Januariushan (életének hetvenedikében) ismét meg-erősített Fő-Ispányi Tisztségében. Ezen éltendőben alta-ki harmadik munkáját, illetén cím alatt: ROZSA-KOSZORÚ.

1691-dik éltendőben, 13-dik Novemberben, GYÖNGYÖSI István (életének hetven-egygyedikében) hofszassan meg-jelentette a' Vár-megyének: minő terhére lenne Fő-Ispánsága. Előbbeni kérését meg-újítván, a' meg-ízabacsiást kévánta. De Bárá ANDRASI Péternek (akkori Fő-Ispánnak) és az egéiz Rendrek nagy kérésére ismét fel-vállalta. Nyakába hárították ekkor a' Jegyző Tisztséget is.

1692-dik éltendőben, 9-dik Septemberben, midőn a' Vár-megye' Tiszteinek meg-újítása tartatott, GYÖNGYÖSI István (életének hetven-kettődikében) ismét reá-vétezt a' Tisztségnek meg-tartására.

1693-dik éltendőben, ki-adta GYÖNGYÖSI István, negyedik munkáját, KEMÉNY Jánost, életének hetven-harmadik éltendőjében. Kezennél vagyon ezen ki-adás.

1695-dik éltendőben, 22-dik Decemberben, (GYÖNGYÖSI életének hetven ötödikében) Pelsütz nevezetű mező-városban lévén a' Vár-megye' gyűlése, Szatimár KIRÁLY János, és MADARASI István Nagyságos KOHÁRI Istvánról (a' hová Követül mentenek) viláztatván, azt hozták hírül a' Vár-megyének, hogy azon em-

említett Gróf Úr meg-ismérte legyen: hogy BARA-LUSKA-falu (melly Doboczi János Urnak öröksége vala) RIMA-SZECSI *Anna Máriától*, néhai Palatinusnétól, GYÖNGYÖSI *Istvánnak* ajándékozottott legyen, és ezen GYÖNGYÖSI *István* Utúl azon említett Gróf (le-tévén 1200 forintokat) vissza-válotta legyen, úgy mint Derencsényi Józsefához tartozandó helységet. Így említi ezt a' Vár-megyének Jegyző-könyve. Ezen elzútonóban adta-ki GYÖNGYÖSI KUPIDONAK családtságról írtt könyvét; az-után a' PALINODIAT.

1697-dikben, 8-dik Octoberben, GYÖNGYÖSI *János* Úr (életének hetven-hetedikélen) hét elzútonói Föl-Ispány, nem különben *Szatmári KIRÁLY János* Al-iszpány, és több más Tisztek, kiktől a' számadás kévántatott, számon adiak, és így az ez-utáni Számadásoktól meg-menekedtek.

1699-dikben, 5-dik Octoberben, a' Széknek meg-újítása'alkalmatosságával, MURAKOZI *Márton* Úr Jegyzői Tisztségéről le-mondott; helyébe GYÖNGYÖSI *Gábor* Úr helyezettetett, meg-is-esküdtetett. Ha ezen *Gábor*, GYÖNGYÖSI *Istvánnak* fia volt (a'-mint-is véllem, noha erről a' Jegyző-könyv nem emlékezik) ekkor Negyven elzútonó fele volt, a'-mint GYÖNGYÖSINEK házassága idejéből ki-terzik.

1700-dikban, 4-dik Octoberben, minek utánna JELENIK *András*, előbbeni Föl-Ispány, tisz-

ti hivatalyát le-tette, GYÖNGYÖSI István (életének nyolczvanadik elztendőjében) ismét Főispánná választatik. 5-dik Octoberben GYÖNGYÖSI Gábor, a' Fő-ispány ANDRASI Péter, és CSAKI Imre a' Portáknak el-igazítására kiküldetletnek. 9-dik Octoberben a' Fő-ispány GYÖNGYÖSI István, maga meg-élemedségét, gyakran betegségét, és már kilencz elztendőig tartó Fő-ispánságát (maga a' Vár-megye gyűlésébe nem mehetvén) mások által a' Vár-megye cleibe terjesztvén, igen kérte a' hivataltól való meg-fizabadulást, azzal akarván őket reá-venni: hogy, ha hivatalyá-beli dolgában valami hiba történe, azt neki ne tulajdonítanák. De a' Rendeknek, és fő-képpen a' Fő-ispánnak kérésére, ismét egy elztendőre azon említett Tifztséget fel-vállalta.

1701-dikben, 31-dik Májusban a' Vár-megye' Gyűlésében az Írásoknak el-igazítása GYÖNGYÖSI Gáborra bizattatik, meg-ígérve lévén fáradságának, és munkájának bére. 6-dik Octoberben, a' Széknek meg-újításakor, ismét Fő-ispánnak rendeltetik GYÖNGYÖSI István. GYÖNGYÖSI Gábor pedig (a' Jegyző), mostanában-is, úgy-mint követ, Bécsben mulatozna; hivatalyában mind-azí-által, úgy-mint jelen nem lévő-is, meg-erősíttetik.

1702-dikban, 18-dik Júliusban GYÖNGYÖSI Gábor Jegyző, Búró KLOBUSICZKI Ferenczessel, a' Portáknak el-igazítása végett, Bécsbe küldetnek.

1704-dikben, 30-dik Septemberben, minckutánna GYÖNGYÖSI *Imrén* az előbbeni számos elzúndókban Nemes Gömör-vármegyének érdeemes Föl-ispánnya (életének nyolczvan-negyedik elzúndojében) a' múlt napokban e' világtól búcsút vett, ugyan-ezért a' Föl-ispánnya hivatal azon időtől fogva abban maradott, addig-is azt BARCZAI György Ur Al-ispány folytatta. Kiután, annak idejében, hivatalyát le-tervén, mind-nyájoknak egy fel-kiáltásckkal, és akaratyokkal a' Vár-megyének Föl-ispánnya lett MÁRKASSI Pál Ur. Még a' Jegyző helyén voltának. Mert az előbbeni Jegyző GYÖNGYÖSI Gábor (a' Vár-megyének, a'-mint mondgyák, jóvá-hagyásából) még tavaly Bécsbe ment Kővetül, ott-is maradott, és így (Rákóczi' fel-támadásának idején) az Ausiriai házhoz való hívsége miatt, Tifztségét el-vezette. Helyette tétett SZENT-IMREI *Sándor*. Ez elég legyen GYÖNGYÖSI' élete felől.